

M'han citat
a un judici

I ara
què?

GUIA PRÀCTICA PER A PROFESSIONALS DE LA PSICOLOGIA

Maika López Cotcho · Alba Milena Herrera · Antonia Montaner Gorgoll
Eva Sala Berga · Roser Salis Donjó

Col·legi Oficial de
Psicologia de Catalunya

Delegació Territorial Girona

Tot i que hem anat un munt de vegades a declarar a un jutjat, hem d'admetre que encara avui ens fa una mica de neguit. Els jutjats no són un medi on els professionals de la psicologia ens sentim més còmodes, sobretot els que partim d'una base clínica, terapèutica o educativa. Adaptar el nostre llenguatge, la nostra manera d'analitzar i comprendre la conducta i les relacions humanes a aquest món a vegades és un gran repte. Tot i això, tenir l'oportunitat d'aportar el nostre coneixement tècnic en aquest àmbit, en què es decideixen qüestions tan importants per a les vides de les persones, fa sentir que la nostra contribució val molt la pena i ens fa sentir orgullosos de la nostra professió.

Psicòlogues del Grup de Treball i Estudi de Psicologia Forense de Girona.

Secció de Psicologia Jurídica del Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya.

Autores

Maika López Cotcho

És psicòloga especialista en psicologia clínica, psicòloga forense i coordinadora de parentalitat. Màster en psicologia clínica i medicina conductual (UAB). Postgraduada en peritatge forense i assessorament psicològic en dret civil, laboral i família (UAB). Postgraduada en peritatge penal forense (UAB), i Postgraduada en mediació familiar i resolució de conflictes (UdG). Acreditada com a experta en psicologia forense pel COPC i té formació especialitzada en coordinació de parentalitat pel COPC. La seva trajectòria professional com a forense la desenvolupa principalment en l'àmbit de consulta privada, elaborant informes pericials i assessorament psicològic des de l'any 2001. Ha format part de les llistes del Torn d'intervenció professional fins l'any 2020. Va col·laborar el 2005 amb l'Equip d'Assessorament Tècnic en l'àmbit de Família (EATAF) del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya a Girona. És membre del grup de treball d'estudi de psicologia forense de Girona (COPC).

Alba Milena Herrera

Graduada en psicologia per a la Universitat de Girona. Màster en psicologia forense i criminal (UB). Postgrau de resolució de conflictes i mediació familiar sistèmica a la (UdG). La seva trajectòria laboral com a psicòloga forense ha estat en l'àmbit privat des del 2018. Forma part de les llistes del Torn d'intervenció professional des del 2021. És professora del Grau de psicologia a la UNED, però també ha impartit docència no universitària relacionada amb aquesta temàtica. Recentment, és coordinadora del grup de treball d'estudi de psicologia forense de Girona (COPC).

Antònia Montaner Gorgoll

Educadora social, psicòloga forense, mediadora familiar i Coordinadora de parentalitat. Formada en teràpia familiar sistèmica al Centre KINE (Barcelona). Acreditada en psicologia forense pel COPC. Postgraduada en mediació familiar sistèmica (UdG), postgrau del qual n'és docent. La seva trajectòria laboral ha transcorregut al llarg de trenta anys en el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya desenvolupant tasques com a psicòloga en els Equips Tècnics d'Assessorament judicial tant en l'àmbit de menors, com de penal adults com de família, i en l'Oficina d'Atenció a la Víctima del Delicte. Ha impartit docència en diferents formacions no universitàries. Forma part del grup de treball de mediació i alternatives de resolució de conflictes a Girona (COPC) i també és membre del grup de treball d'estudi de psicologia forense de Girona (COPC).

Eva Sala Berga

És psicòloga general sanitària i forense, mediadora familiar i coordinadora de parentalitat. Té el màster en psicologia clínica, legal i forense de la Universitat Complutense de Madrid i el postgrau en resolució de conflictes i mediació familiar sistèmica (UdG). Acreditada en psicologia forense pel COPC. Durant deu anys va treballar a l'Equip d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de Família del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. És docent en diversos màsters i postgraus. Té una àmplia experiència (gairebé vint anys) en l'àmbit de consulta privada. És membre del grup de treball d'estudi de psicologia forense de Girona (COPC).

Roser Salis Donjó

És psicòloga general sanitària i forense, coordinadora de parentalitat i terapeuta de família divorciades. És postgraduada en psicologia de la salut (UDG) i té coneixement Europeu com a Experta en Psicoteràpia (EFPA). Postgraduada en Peritatge Psicològic Forense (UAB) i acreditada com a Experta en Psicologia Forense (COPC) elabora informes pericials des de l'àmbit privat des de l'any 2001. En l'àmbit públic forma part de les llistes del Torn d'intervenció professional (2001-2016) i de forma puntual col·labora amb l'EATAF dels jutjats de Girona. Té experiència docent universitària i no universitària en matèria relacionada. És membre del grup de treball d'estudi de psicologia forense de Girona (COPC) sent-ne coordinadora durant vint anys.

M'han citat a un judici. I ara què?

Agraïments

Són moltes les persones i entitats que ens han animat i s'han implicat en l'elaboració d'aquesta guia, a totes i cadascuna de les quals volem expressar el nostre sincer agraïment.

Al **Sr. Sergi Palomeras Ferran**, director dels Serveis Territorials del Departament de Justícia, Drets i Memòria a Girona, per creure en el nostre projecte i ajudar-nos a impulsar-lo. A les entitats que ens han donat suport, ajuda i reconeixement, al **Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya (COPC)**, al **Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya (CEJFE)** i als **Equips d'Assessorament Tècnic del Departament de Justícia de Catalunya**.

Al **Sr. Àngel Guirado Serrat**, president de la Delegació Territorial de Girona del Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya, per fer-nos costat. Al **Sr. Gonzalo Ferrer**, magistrat de l'Audiència Provincial de Barcelona, per ajudar-nos a posar clar sobre fosc en alguns dubtes jurídics. Al **Sr. Pere Fabregas Salis**, Doctor en filologia clàssica, pel seu assessorament lingüístic. A la **Sra. Elena Garrido Gaitán**, presidenta de la Secció de Psicologia Jurídica del Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya, pels seus consells i el seu compromís.

A les companyes i professional que es van llegir el primer esborrany de la guia i ens van aportar els seus punts de vista, la **Sra. Montse Clapera**, la **Sra. Sílvia García**, la **Sra. Mª Àngels Fuentes** i a la **Sra. Montse Pérez**.

A l'staff de la Delegació Territorial de Girona del Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya, el **Sr. Sergi Marcos** i la **Sra. Natàlia Rodríguez**, i especialment, a la **Sra. Pilar Subirós** per il·lusionar-se amb nosaltres i per l'energia i dedicació emprades per fer que aquesta guia avui sigui una realitat.

M'han citat a un judici. I ara què?

Índex

Autores	4
----------------	----------

Agraïments	7
-------------------	----------

1. Introducció i justificació	10
--------------------------------------	-----------

2. Marc legal i els diferents rols del psicòleg en el judici	11
---	-----------

2.1 Rol del testimoni.....	11
2.2 Rol del pèrit.....	12
2.3 Rol del testimoni qualificat (testimoni pèrit).....	13
2.4 Diferències entre pèrit i testimoni pèrit .	14
2.5 Parany amb els quals ens podem trobar. Recomanacions i suggeriments:	17

3. Com em citaran?	19
---------------------------	-----------

4. Com preparo la meva declaració?	21
---	-----------

5. Escenografia del judici	22
-----------------------------------	-----------

5.1 Abans del dia D:.....	22
5.2 El dia D:	22
5.3 Estic davant del jutjat:	22
5.4 Ja soc dins! I ara, on vaig?.....	23
5.5 Davant la sala de vistes: l'avantsala.....	23
5.6 S'inicia el judici: més espera.	24
5.7 Em criden per entrar: sala de vistes.	24
5.8 Com entro amb bon peu a la sala?.....	26
5.9 Com surto de la sala?.....	26
5.10 Ja estic! Però, ja he acabat? La descompressió.	27

6. Com faig una bona declaració? La comunicació eficaç	28
---	-----------

7. Quines preguntes em poden fer?	30
--	-----------

8. Situació particular: declaració conjunta dels professionals	34
---	-----------

9. Aspectes ètics i deontològics	35
---	-----------

10. Bibliografia	36
-------------------------	-----------

1. Introducció i justificació

“He d'anar a un judici!” Molts psicòlegs¹ ens trobem dient aquesta frase en algun moment de la nostra trajectòria professional. Alguns, com ara els psicòlegs forenses, la solem pronunciar en to informatiu. Però en altres casos, com ara els terapeutes o els clínics, la diem amb contrarietat, desconcert o, fins i tot, espant. Als primers se'ns cita com a pèrits i als segons, habitualment, com a testimonis. Tant als uns com als altres, l'assistència a una vista oral² no ens deixa indiferents.

faci conjuntament i simultàniament amb altres professionals. Tractarem aquestes situacions en el capítol 8. I finalment, el capítol 9 aplega els aspectes ètics i deontològics que envolten la nostra actuació en l'àmbit de la justícia.

Conscients d'aquestes circumstàncies, algunes psicòlogues forenses del Grup de Treball i Estudi de Psicologia Forense de la Delegació territorial de Girona del COPC volem intentar aportar informació, guiatge i serenor en aquesta actuació del professional de la psicologia en l'àmbit de la justícia. Els principis bàsics i recomanacions que segueixen pretenen ser un punt de partida per sentir-nos més tranquils, més segurs i controlar l'ansietat quan hem d'anar a declarar o testificar per un motiu o altre, sigui de forma puntual o habitual. En cap cas pretén ser la panacea, sinó un recull de dades ordenades fruit de l'experiència de tot aquest grup de professionals, comptant també amb aportacions de la bibliografia especialitzada i en consonància amb el nostre ordenament jurídic.

Després d'aquesta introducció i justificació, en el segon capítol repassarem el marc legal que envolta l'actuació dels professionals de la psicologia quan som citats a una vista oral i les característiques dels diferents rols que podem tenir quan intervenim en un procés judicial. En els capítols 3 i 4 explicarem de quina forma se'ns pot citar i com es pot preparar la declaració. En el capítol 5 es descriu l'escenografia del judici i el capítol 6 està dedicat a aconseguir que aquesta declaració sigui útil i adequada. Durant la nostra declaració ens poden formular tot tipus de preguntes; en el capítol 7 n'oferim un ventall de les més comunes. A vegades també podem trobar-nos que la nostra declaració es

1 Per facilitar la lectura, en la redacció d'aquest document s'evita la utilització contínua de la duplicitat de gènere. Per tant, l'ús de paraules com psicòleg, advocats, jutges... s'entén que fan referència a ambdós gèneres. No es pretén que això impliqui cap tipus de consideració discriminatòria.

2 Al llarg d'aquesta guia utilitzem indistintament els termes judici i vista oral.

2. Marc legal i els diferents rols del psicòleg en el judici

En l'exercici de la nostra professió, principalment, serem citats en procediments judicials de l'àmbit del dret civil que són procediments en què hi ha una discrepància entre dues parts, però no violència (per exemple, en processos de família o d'incapacitat) i del dret penal que són procediments on usualment hi ha una persona que n'ha perjudicat o danyat una altra (per exemple, en processos de violència sobre la dona, tant pel que fa a la víctima com a l'agressor). Serem citats a declarar com a testimonis, com a pèrits o com a testimonis qualificats (també dits testimonis pèrits).

La nostra declaració com a professionals de la psicologia en qualsevol dels rols esmentats està regulada per la Llei d'enjudiciament civil (LEC) en el cas de processos de l'àmbit del dret civil i per la Llei d'enjudiciament criminal (LECr) pel que fa a processos de l'àmbit del dret penal.

És important que sapiguem en qualitat de què declararem, ja que les responsabilitats i obligacions no són les mateixes. A continuació, fem referència als articles de la llei que regulen els diferents rols i els descrivim:

2.1 Rol del testimoni

ARTICLE 360 LEC CONTINGUT DE LES PROVES :

En un judici les parts³ podran sol·licitar que declarin com a testimonis les persones que tinguin notícia de fets controvertits relatius al que sigui objecte de judici.

ARTICLE 410 LECr:

Tots els que resideixin en territori espanyol, nacionals o estrangers, que no estiguin impeditos, tenen l'obligació d'acudir a la crida judicial per declarar tot el que sàpiguem sobre el que els sigui preguntat, si per fer-ho se'ls cita amb les formalitats que prescriu la llei.

Característiques d'un testimoni:

- És proposat per les parts del procés (demandant i demandat en els processos civils o víctima i investigat en els processos penals), o a vegades per fiscalia que és una figura judicial que exerceix una funció similar a la d'un advocat (també ens farà preguntes) però que intenta garantir la neutralitat del procediment.
- No és aliè a allò que es jutja, declara perquè ha percebut quelcom important sobre els fets. Per exemple: estant al carrer, ha vist un accident de circulació o ha sentit un impacte.
- Pot ser que no tingui relació amb cap de les parts, però pot ser que sí. En el cas de l'exemple anterior, pot anar de passatger del vehicle o ser familiar de l'accidentat.
- Declara sobre el que sap dels fets, el que ha vist o sentit. En general, quan s'és testimoni, pot ser que no es tinguin coneixements científics o tècnics.
- En el cas dels psicòlegs, l'única diferència amb qualsevol altre testimoni és que se'ns demana testificar a raó de la nostra professió, per haver tingut contacte previ

³ Les parts processals són les persones que intervenen en un procés judicial perquè no estan d'acord i entren en conflicte.

amb el cas i/o persones implicades en algun aspecte.

- Exemple: se'ns cita per testificar sobre quin progenitor és el que acompanyava el fill a la consulta i/o qui es feia càrrec dels honoraris.

2.2 Rol del pèrit

ARTICLE 335 LEC OBJECTE I FINALITAT DEL DICTAMEN DE PÈRITS. JURAMENT O PROMESA D'ACTUAR AMB OBJECTIVITAT:

Quansiguin necessaris coneixements científics, artístics, tècnics o pràctics per a valorar fets o circumstàncies rellevants o adquirir certesa sobre alguns fets, les parts podran aportar al procés el dictamen de pèrits que tinguin els coneixements corresponents.

En emetre el dictamen, el pèrit haurà de manifestar, sota jurament o promesa, dir la veritat, que ha actuat i actuarà amb la major objectivitat possible, tenint en consideració tant el que afavoreix com el que sigui susceptible de causar perjudici a qualsevol de les parts, i que coneix les sancions penals en les que podria incórrer si incompleix el seu deure com a pèrit.

ARTICLE 456 LECr:

El jutge ha de disposar de l'informe pericial quan, per conèixer o apreciar algun fet o circumstància important en el sumari, calguin o siguin convenients coneixements científics o artístics.

Característiques d'un pèrit:

- És aliè al procés judicial.
- És aliè a les parts abans que se li encomani un informe (no els coneix ni personalment ni en context de teràpia o similar).
- L'informe generalment s'aporta amb la demanda i la contestació en l'àmbit civil o amb la denúncia o la defensa en l'àmbit penal, tot i que es pot anunciar i presentar-se més endavant.
- Per a l'emissió de l'informe i per a la compareixença a judici corresponen uns honoraris.

En el cas dels psicòlegs, actuem en el rol de pèrit quan hem emès un informe pericial psicològic per dictaminar sobre fets o circumstàncies rellevants, amb la característica bàsica que som aliens al procés judicial i no teníem, ni tenim, coneixement ni contacte ni interès en el cas que es jutja o amb les persones implicades (és el que s'anomena *ex novo*, mecanisme bàsic pel qual es garanteix la imparcialitat de la nostra tasca).

Alguns motius d'intervenció en el rol de pèrit psicòleg:

- Valorar la millor opció de guarda dels fills en el context de divorci dels progenitors.
- Avaluar l'estat mental d'una persona en relació amb la comissió d'un esdeveniment delictiu.
- Valoració de la maduresa i la capacitat de presa de decisions.
- Valoració d'aspectes psicològics que puguin modificar la responsabilitat criminal i la imputabilitat. Detecció de trastorns o dèficits psicològics que afectin les capacitats cognitives i/o volitives.
- Valorar seqüeles psicològiques, neurològiques i/o emocionals després d'un accident.
- Avaluar abusos sexuals o maltractaments infantils.

2.3 Rol del testimoni qualificat (testimoni pèrit)

ARTICLE 370.4 LEC EXAMEN DEL TESTIMONI SOBRE LES PREGUNTES ADMESES:

Testimoni pèrittingui coneixements científics, tècnics, artístics o pràctics sobre la matèria a la qual es refereixen els fets de l'interrogatori, el tribunal admetrà les manifestacions que en virtut d'aquests coneixements agregui el testimoni a les seves respostes sobre els fets.

Característiques del testimoni qualificat:

- És una persona que, pels seus coneixements tècnics o artístics, té notícia sobre un fet i se'l cita al judici perquè declari allò que en sap. Té alguna relació amb l'històric del que ha passat: ha vist, sabut, sentit o redactat algun document sobre el qual serà preguntat. És un testimoni, però el jutge li atorga més valor que a un testimoni corrent pels seus coneixements professionals.

En el cas dels psicòlegs, actuem en el rol de testimoni qualificat en un judici quan tenim relació professional prèvia amb una o ambdues de les parts i, alhora, tenim coneixements especialitzats sobre la matèria objecte de litigi i podem opinar i informar sobre aquests aspectes. Aquest supòsit és freqüent quan exercim en l'àmbit sanitari, clínic, terapèutic, educatiu, etc. No som pèrits perquè tenim coneixement previ, ex ante, de les persones implicades, però tampoc som simples testimonis perquè disposem de coneixements tècnics i científics de les circumstàncies o persones sobre les quals se'ns requereix.

D'altra banda, l'informe que s'aporti a la causa judicial, tant si l'hem emès en el passat com si se'ns demana expressament per al

judici, no té el valor d'informe pericial, sinó que és un informe tècnic o d'assistència.

Exemple

Hem fet teràpia als fills d'una parella que posteriorment se separa i es disputen la guarda dels nens. Se'ns pot preguntar per les característiques de personalitat o per les necessitats emocionals d'aquests menors o per l'actitud de cada un dels progenitors amb els fills... però no podem fer cap recomanació de guarda.

Exemple

Com a psicòleg del CSMIJ que hem atès un infant, se'ns pot demanar per la repercussió de la separació dels progenitors en l'estat emocional del NNA (nen, nena, adolescent) i pel grau d'implicació de cada un dels progenitors en la seva atenció... però no podem fer cap recomanació de guarda.

Exemple

Som psicòlegs en un centre d'educació secundària en què s'ha produït una possible situació d'assetjament entre menors. S'ha interposat una denúncia i se'ns demana el nostre testimoni atge com a psicòlegs del centre... però no podem fer cap consideració sobre victimologia i/o responsabilitat de l'infant.

Exemple

Des de l'àmbit privat estem duent a terme una teràpia de parella, i un dels membres és denunciat penalment per violència de gènere. Se'ns cita per aportar informació... però no podem fer cap consideració sobre violència de gènere o victimologia.

Atenció!

Cal saber que en aquest cas, ja hem cobrat uns honoraris per la intervenció professional, però si se'ns demana testificar, podem demanar la indemnització que la llei d'enjudiciament civil estableix per als testimonis (Article 375 LEC⁴).

2.4 Diferències entre pèrit i testimoni pèrit

A la pràctica, i segons la nostra pròpia experiència, és molt habitual que existeixi força confusió entre aquests rols, en especial entre el rol de pèrit i el de testimoni pèrit. Hi ha qui pensa que pel fet de ser citats a una vista oral a raó de la nostra tasca professional ja se'ns considera pèrits, cosa que no és del tot exacte. Per aquest motiu, i atès que és molt important saber en quin rol professional ens trobem, detallem les característiques i diferències entre aquests dos rols en la següent taula comparativa basada en la LEC i la LECr:

	Rol psicòleg pèrit	Rol psicòleg testimoni pèrit
Definició, objecte i finalitat	Professional de la psicologia a qui s'encomana un informe per ser aportat al jutjat. Característica bàsica: <u>no ha tingut ni té coneixement previ del cas</u> que es jutja ni contacte ni interès amb les persones implicades.	Professional de la psicologia que és citat per donar testimoni en tenir constància de fets a través del seu <u>contacte previ amb el cas o amb les persones implicades i pels seus coneixements específics</u> .
Qui pot requerir la nostra assistència?	Les parts implicades en el procés judicial i, en casos molt concrets, el jutge i fiscalia.	Les parts implicades en el procés judicial i en casos molt concrets, fiscalia.

4 Article 375. Indemnitzacions als testimonis:

- Els testimonis que atenen la citació realitzada compareguin davant el tribunal tenen dret a obtenir de la part que els va proposar una indemnització per les despeses i perjudicis que la seva compareixença els hagi originat, sense perjudici del que es pugui acordar en matèria de costes. Si diverses parts proposen un mateix testimoni, l'import de la indemnització s'ha de prorratejar entre les parts.
- L'import de la indemnització el fixa el secretari judicial mitjançant decret, que ha de tenir en compte les dades i circumstàncies que s'hagin aportat. El decret s'ha de dictar una vegada finalitzat el judici o la vista.

Si la part o parts que hagin d'indemnitzar no ho fan en el termini de deu dies des de la fermesa de la resolució esmentada en el paràgraf anterior, el testimoni pot acudir directament al procediment de constrenyiment.

	Rol psicòleg pèrit	Rol psicòleg testimoni pèrit
Quins són els professionals?	Pèrit psicòleg /psicòleg forense.	Psicòleg general sanitari, clínic, educatiu, penitenciari, membres de serveis com el CDIAP, EAP, SIAD, CSMA, CSMIJ...).
Quins documents o proves podem aportar?	L'informe pericial psicològic (emès a petició d'una o ambdues parts en litigi o a petició del jutjat).	Informes o documents escrits emesos pel servei o el professional (informes clínics, d'avaluació, d'assistència, d'intervenció, d'evolució del tractament...).
Quan hem de comparèixer al judici?	Sempre que se'ns requereix per citació judicial. A petició d'una o ambdues parts en litigi en funció del compromís adquirit.	
Què implica la no compareixença quan s'ha estat citat judicialment?	En cas d'haver rebut citació judicial és sancionable per llei, sempre que no hi hagi una causa justificada. A petició de les parts del procediment, sense citació, la no compareixença no comporta sanció.	
Qui pot ser recusat o tatxat⁵?	Els pèrits designats judicialment poden ser recusats (Article 124 LEC). Els pèrits de part poden ser tatxats (Article 343 LEC i Article 468 LECr).	Poden ser objecte de tatxa segons circumstàncies que disposa la llei (Article 377 LEC).

5 La recusació i la tatxa són pràcticament el mateix. Tenen per finalitat posar de manifest una sèrie de circumstàncies que, una vegada valorades per l'òrgan judicial, priven totalment o parcial d'eficàcia la declaració o el dictamen del pèrit o el testimoni pèrit.

Són causa de recusació del pèrit (art. 124 LEC):

- Haver donat anteriorment sobre el mateix assumpte dictamen contrari a la part recusant, sigui dins o fora del procés.
- Haver prestat serveis com a pèrit al litigant contrari o ser dependent o soci d'aquest.
- Tenir participació en societat, establiment o empresa que sigui part del procés.

Podran ser tatxats els pèrits quan concorri alguna de les següents circumstàncies (art. 343 LEC):

- Ser cònjuge o parent per consanguinitat o afinitat, dins del quart grau civil d'una de les parts o dels seus advocats o procuradors.
- Tenir interès directe o indirecte en l'assumpte o en altre semblant.

	Rol psicòleg pèrit	Rol psicòleg testimoni pèrit
Hem de jurar o prometre?	Sí, abans de declarar es prestarà jurament o promesa de dir la veritat, amb l'advertiment de les penes establertes pel delictes de fals testimoni (Article 365 LEC).	
Hem de reconèixer i ratificar el contingut de l'informe?	Sí, en acte de judici.	
Podem consultar documents durant el judici?	Sí, està permès consultar l'informe i la documentació que es cregui oportuna per donar resposta.	No, excepte quan la pregunta es refereixi a documents (Article 370.2 LEC). Es pot demanar permís.
Quins són els límits de la confidencialitat?	No hi ha confidencialitat. Tot i això, no s'ha de proporcionar més informació que la requerida i estrictament necessària per respondre a la petició.	Per la nostra professió, tenim el deure de guardar secret. Ho manifestarem raonadament i el tribunal valorarà si ens eximeix d'aquest deure. (Article 371 LEC).
Pot haver-hi acarament o testificals conjunts?	Sí, per contrastar valoracions i per formular crítica del dictamen pericial d'un altre pèrit (Article 347.1 5è LEC).	Sí, per contrastar informació o quan les declaracions incorrin en greus contradiccions (Article 373 LEC i Article 451 LECr per homologació amb testimonis).

- Estar o haver estat en situació de dependència o de comunitat o contraposició d'interessos amb alguna de les parts o amb els seus advocats o procuradors.
- Amistat íntima o enemistat amb qualsevol de les parts o els seus procuradors o advocats.
- Qualsevol altra circumstància degudament acreditada que els faci desmerèixer en el concepte professional.

Pel que fa als testimonis (qualificats) les causes de tatxa són molt similars a les del pèrit (art. 377 LEC).

Pel que fa a l'àmbit penal, són causa de recusació dels pèrits (art. 468 LECr):

- El parentiu de consanguinitat o d'afinitat dins del quart grau amb el querellant o amb el reu.
- L'interès directe o indirecte en la causa o en altre semblant.
- L'amistat íntima o l'enemistat manifesta.

	Rol psicòleg pèrit	Rol psicòleg testimoni pèrit
Quina serà la valoració de les declaracions per part del tribunal?	El tribunal valorarà els dictàmens pericials segons les regles de la sana crítica (Article 348 LEC).	El tribunal valorarà la força probatòria de les declaracions segons les regles de la sana crítica (Article 376 LEC).
Hi ha indemnització per assistència a judici?	No, el pèrit cobra els seus honoraris per la feina que se li ha encomanat.	Sí, quan han estat citats judicialment tenen dret a una indemnització per les despeses i perjudicis que la seva compareixença hagi ocasionat (Article 375 LEC).

2.5 Parany amb els quals ens podem trobar. Recomanacions i suggeriments:

A. Informar sobre el nostre rol professional:

Per evitar problemes i malentesos posteriors, és necessari i recomanable a l'inici de tota intervenció professional informar adequadament a les persones de les característiques essencials de la relació establerta i dels objectius de la nostra intervenció, així com deixar clar el nostre rol o funcions i limitacions com a professionals.

Atenció!

Cal saber que els psicòlegs tenim dret a rebutjar intervenir en un cas si tenim indicis que la nostra intervenció pot ser mal utilitzada o utilitzada en perjudici d'altres.

B. Petició d'informes per via judicial:

A petició del tribunal i/o a petició de les parts per via judicial ens poden sol·licitar el testimoniatge i/o l'aportació de documents com la història clínica, exploracions psicològiques, informes, etc., de la persona amb qui s'està intervenint o amb qui s'ha realitzat una intervenció professional en el passat. En aquest cas, d'una banda, haurem d'obeir el manament del tribunal en els termes que aquest proposi, però de l'altra, podrem fer-ho en els termes que professionalment estíem convenients i que no contravinquin els nostres deures deontològics. Així, per exemple, podem decidir quines dades exposem i quines no, o quin nivell d'aprofundiment d'informació oferim al tribunal. Tot i això, el jutge ens pot sol·licitar informació més detallada.

C. Emissió d'informes:

Quan no actuem com a pèrit, cal tenir en compte que, si una persona ens sol·licita un informe o qualsevol document sobre la intervenció psicològica que estem duent o hem dut a terme, pot aportar-lo a una causa judicial i es consideraria com una prova documental en el judici.

Atenció!

Sempre que faci un informe em citaran?

No necessàriament. Habitualment serem citats com a testimonis experts, però és possible que per un procediment concret es consideri que la nostra opinió tècnica serà considerada "prova documental" i no "testifical". Així, podem no rebre mai la citació per un judici que creiem que calia anar.

Per ser citat en un judici, sempre hauré d'haver fet abans un informe? No sempre. A vegades, rebràs citació com a testimoni, únicament per donar la teva opinió sobre el que coneixes i saps, però no en base a un informe escrit.

Recomanació

És important concretar amb quina finalitat has emès l'informe, a petició de qui i quines són les limitacions que té. També és recomanable que al final de l'informe, a tall de postdata, s'hi incloguin advertiments, com per exemple:

"Informe emès exclusivament per a ús terapèutic, sense cap finalitat d'ús judicial".

"El present informe no té validesa d'informe pericial".

"Aquest informe fa referència a l'assistència / la intervenció / l'orientació diagnòstica i en cap cas es refereix a una avaluació pericial".

Recomanació

És convenient que abans del judici, o en el moment de declarar, facis l'advertiment sobre el tipus d'intervenció que has realitzat i en qualitat de què pots donar testimoni, advertint del deure de confidencialitat en el cas que la persona no t'hagi donat el seu consentiment, essent però el tribunal qui finalment decidirà en quina qualitat et pren declaració.

E. El secret professional ens eximeix de concórrer a la crida judicial?

No, no ens eximeix. Quan som citats judicialment hem d'assistir al judici, ja que en cas contrari estaríem infringint la llei i ens podrien sancionar.

F. Hem de respondre a tot allò que ens pregunti l'autoritat judicial?

Una vegada en presència del jutge podrem allegar el secret professional, però només a les preguntes que se'ns formulin que puguin afectar la intimitat i vida privada de la persona o persones que hem atès i que no tinguin a veure amb allò que és objecte de judici.

D. Citacions en qualitat de pèrit quan la nostra intervenció ha estat en l'àmbit clínic, sanitari, educatiu...:

Pot passar que, en la nostra pràctica professional pública o privada (centre sanitari, Mútua, CDIAP, SIAD, CSM, CSMIJ...), una persona que atensem es trobi immersa en un litigi judicial i siguem citats en qualitat de pèrit quan en realitat hauríem de ser citats com a testimoni o testimoni qualificat (testimoni pèrit).

3. Com em citaran?

La citació és un document pel qual ens informaran que hem d'assistir al judici; hi consta el lloc, dia i hora on haurem de comparèixer per dur a terme la nostra declaració. La finalitat de la citació és garantir que totes les persones relacionades amb el cas ens presentem al judici el dia assenyalat.

Des del jutjat, ens poden citar a través de:

- Correu certificat
- Correu electrònic
- Trucada telefònica

Recomanació

Si et citen telefònicament i no t'envien el document físic pots demanar-lo, t'anirà bé en cas de:

- Si treballes a compte d'altri per justificar el motiu de la teva absència.
- Si estàs citat a dos judicis el mateix dia, perquè hauràs d'assistir al que t'hagin citat en primer lloc o segons la jurisdicció (l'audiència té prioritat sobre l'àmbit penal, i aquest sobre el civil).

A. Dades que consten a la citació:

A la citació trobaràs tota la informació relacionada amb l'adreça del jutjat, el telèfon, el correu electrònic, així com el número de procediment. Tota aquesta informació et servirà per posar-te en contacte amb el jutjat per tal de solucionar els possibles dubtes que et sorgeixin. A l'hora de contactar, indica el número de procediment que hi consta i et derivaran a la persona responsable.

Si a la citació les teves dades personals i/o professionals són errònies, cal contractar amb el jutjat per esmenar-les. Això facilitarà la teva identificació en el moment del judici. A més, en

cas de necessitar justificant d'assistència, les teves dades hi constaran correctament.

B. Quin rol tinc com a psicòleg al judici?

A la citació se'ns indica el rol professional que tindrem (pèrit, testimoni o testimoni pèrit); tal com s'ha referit al capítol 2, és important que hi parem atenció.

C. Impossibilitat d'assistir al judici:

En el supòsit de no poder assistir al judici el dia i hora fixats per causes personals o professionals que es puguin acreditar s'ha de notificar a l'advocat o al jutjat. Serà aquest últim qui determinarà si ens excusa o si canvia la data de la nostra declaració o la del judici.

D. Compareixença sense citació:

Hi ha vegades que no rebrem cap citació formal ni ens trucaran des del jutjat, sinó que serà una de les parts o l'advocat qui ens demanarà la nostra compareixença. Cal tenir en compte que, en aquest supòsit, la nostra assistència no serà obligatòria i només estarà subjecta al compromís que hàgim adquirit prèviament amb el cas.

Exemple de citació:

Dades que identifiquen el jutjat, si cal pots trucar per demanar aclariment

Jutjat XXXXXXXXXXXXXXXX num. XX (numero) de XX (Ciutat)
Carrer XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX (Adreça)
de XXXXXXXX (Ciutat)
Tel del jutjat -----
Fax del jutjat -----
Correu electrònic del jutjat -----

Aquí expliquen el tipus de procediment judicial (penal, familia...) i va amb un codi d'expedient que és del jutjat. Serveix per si has d'identificar de quin cas parles si truques

Procediment de XXXXXXXXXXXXXXXX

Entitat Bancària: XXXXXXXXXXXX
Per ingressos en caixa, concepte: XXXXXXXXXXXX
Pagaments per transferència bancària: IBAN XXXXXXXXXXXX
Beneficiari: Jutjat XXXXXXXXXXXXXXXX num. XX (numero) de XX (Ciutat)
Concepte: XXXXXXXXXXXXXXXX

Part demandant / executant: YYYYYYYYYY
Procurador/a: (Nom)
Advocat/da: (Nom)

Part demandada / executada: ZZZZZZZZZZ
Procurador/a: (Nom)
Advocat/da: (Nom)

Les dues parts implicades en el procediment. A vegades pot ser una nomenclatura diferent si es un procediment penal o civil

CÈDULA DE CITACIÓ

D'acord amb el que s'ha disposat en aquest procediment, us cito perquè comparegueu en qualitat de testimoni expert el dia, a l'hora i al lloc que s'assenyalen a continuació, per comparèixer davant del tribunal, amb l'assistència de les parts i els seus advocats, per exposar i explicar el vostre dictamen de data XXXXXX i, si s'escau respondre les preguntes que se us formulin.

- DATA XX del XX de XXXX a la Sala de Vistes num XX de la Planta XXXXXXXX

En moltes ocasions apareix en qualitat de QUÈ estem citats (pèrit, ...)

Anota la data i l'hora per arribar puntual i preparar el trajecte

ADVERTIMENTS LEGALS

Ubicació on es celebra el judici. Pot ser una sala diferent (mateix edifici) que la oficina del Jutjat

- Teniu el deure de comparèixer al judici o la vista (article 292.1 de la llei d'enjudiciament civil)
- La infracció d'aquest deure se sancionarà, prèvia audiència, amb una multa de 180€ a 600€ (article 292.1 de la llei d'enjudiciament civil)

Ciutat, a XX de XXXXXXXX de XXXXXXXX

Si has fet un informe sobre el que demanen aclariment, ho mencionaran. Si no n'has fet cap, demanaran la teva assistència com a testimoni.

4. Com preparo la meva declaració?

Si has fet una bona intervenció professional (terapèutica, assistencial, educativa, pericial...), ja tens bona part de la feina feta. Pots estar tranquil perquè es tracta d'explicar la tasca que has realitzat. Segurament, ets el professional que té més coneixement sobre la situació, la persona, les persones o la família, objectes de la teva intervenció terapèutica/avaluació.

Atenció!

Has de tenir clar el motiu de la teva intervenció professional.

El rol professional des del qual assisteixes al judici.

Sempre que sigui possible és molt efectiu que un company faci la revisió de la teva intervenció professional o de l'informe que hagi emès, o que hagi d'emetre, per poder-ne detectar els punts febles, identificar els millors arguments, ajudar-te a fer comprensible alguns aspectes, etc. Tot i això, si no tens cap company disponible, com que ets el que més sap sobre el cas, podràs fer la preparació de manera autònoma sense dificultats.

Passos a seguir per preparar la declaració

Els passos que proposem no necessàriament cal fer-los en aquest ordre; això vindrà determinat per l'estil de cada professional.

- Lectura i revisió dels registres de les sessions o exploracions realitzades. Això ens permet tenir clar l'inici i la freqüència de les sessions o exploracions dutes a terme i de les persones ateses. També de les coordinacions que hem fet i de les proves que hem administrat, si és el cas.

- Concretar els aspectes més rellevants que vulguem transmetre al jutge:
 - Si assistim com a testimoni o testimoni qualificat, normalment es tractarà dels objectius del nostre treball, com s'han abordat i fins on s'han assolit.
 - Si assistim com a pèrit, es tractarà dels aspectes que fan referència a la valoració o a les conclusions a les quals hàgim arribat.
- Buscar aquells aspectes que justifiquin i ens permetin argumentar les conclusions o valoracions a les quals hàgim arribat.

Recomanació

Intenta posar-te al lloc de cada advocat per poder preveure o anticipar les preguntes que et poden fer. També et pot ajudar posar-te al lloc del jutge i del fiscal, ja que també et poden fer preguntes, i és a ells a qui hem d'aportar informació precisa per assistir-los de forma eficient.

Atenció!

Tingues en compte que totes les intervencions professionals tenen limitacions. No tinguis prejudicis a respondre que no tens coneixement d'aquesta informació o dada que et demanen, o que no has avaluat aquell punt. Això et fa ser honest i, molt probablement, augmentarà la teva credibilitat.

Si ets terapeuta i hi ha algun aspecte que creus que s'hauria de mantenir en el secret professional, tingues en compte que el jutge et pot eximir d'aquesta confidencialitat i veure't obligat a contestar. En cas que et trobis en aquesta circumstància, hauries de ser curós en la resposta que donis i buscar l'equilibri entre la teva obligació vers el jutge i el fet de no comprometre la intervenció que estàs realitzant.

5. Escenografia del judici

Tenir informació i formar-nos una imatge de com serà el judici al que hem d'assistir ens pot ajudar a controlar l'angoixa i a poder-nos concentrar en allò que volem transmetre de tal manera que la nostra declaració resulti útil a la instància judicial. A continuació, donem informació, pautes i recomanacions ordenades de forma cronològica des d'abans del judici fins després de sortir de la sala de vistes.

Recomanació

Cal que tinguis en compte que la primera impressió causa efecte. No t'oblidis del context on estaràs, en el qual la formalitat té una especial rellevància. Per tant, és important que la teva vestimenta sigui congruent amb aquest context.

5.1 Abans del dia D:

Hem de saber:

- Ubicació del jutjat: trobarem l'adreça a la citació (capítol 3). Si no tenim citació, podem buscar-la per internet.
- Trajecte.
- Durada del trajecte.
- Disponibilitat d'aparcament / transport públic.

Cal:

- Portar un document que ens identifiqui.
- Preparar la documentació i el material que ens emportarem. Recorda tenir cura amb la protecció de dades i vigilar els documents que surtin del teu lloc de treball.
- Preveure que el judici pot durar força temps. Sabem l'hora que entrem, però no l'hora que en sortirem.

5.2 El dia D:

Recomanació

Arribar amb temps. Si te'n sobra, ves a fer un cafè (o millor una tilla).

Atenció!

Imprevistos previsibles: Què faig si no arribo a temps? Si tenim un imprevist de força major o ens trobem en un embús o tenim qualsevol incidència (per exemple, malaltia sobtada) que ens impedeixi arribar a l'hora de l'assenyalament de la vista, va bé que tinguem a mà el telèfon del jutjat (el trobarem a la citació, capítol 3) o de l'advocat per posar-nos-hi en contacte i avisar que arribarem tard o que ens serà impossible assistir a la vista.

5.3 Estic davant del jutjat:

Què hem de saber? A l'entrada de tots els edificis judicials hi trobaràs un arc i un escàner de seguretat. El personal de seguretat o els Mossos d'Esquadra t'indicaran el que has de fer.

5.4 Ja soc dins! I ara, on vaig?

Al vestíbul trobarem unes pantalles penjades a la paret. Hi veurem el número de Jutjat, el procediment, l'hora de la vista, el número de sala de vistes i l'estat del judici (pendent, en curs, finalitzat o amb retard). Aquesta informació ens permetrà saber a quina sala hem d'anar.

Recomanació

Convé tenir a mà la citació quan entris a l'edifici judicial.

Atenció!

Imprevistos previsibles: I si no funciona la pantalla? Et pots dirigir a l'oficina d'atenció al ciutadà. Si no n'hi ha, pots preguntar al personal de seguretat perquè t'adreci al Jutjat corresponent. Un cop allà, pots ensenyar la citació i t'indicaran la sala de vistes.

5.5 Davant la sala de vistes: l'avantsala.

✓ A qui em trobaré?

A les parts i acompanyants, als advocats, als procuradors i altres pèrits i testimonis.

Recomanació

És oportú saludar a qui coneixem i també a altres pèrits o professionals. Si ho consideres oportú, pots presentar-te als advocats, als acompanyants...

✓ Què faig mentre m'espero? Qui espera, desespera:

Cal tenir en compte que els judicis poden anar amb retard, sigues pacient.

✓ Puc anar a fer un cafè?

No, llevat que el personal del Jutjat ho indiqui.

✓ Puc parlar del cas? Amb qui?

Si actuem com a **pèrit** podem comentar el que calgui amb les persones que han estat objecte de la nostra valoració i el seu advocat, però amb ningú més. Si actuem com a **testimoni qualificat** cal abstenir-nos de comentar res amb ningú.

És important tenir en compte que no podem acceptar ingerències sobre la nostra declaració o testimoniatge, o que persones que no han estat objecte de la nostra valoració intentin obtenir-ne informació. Si ho veus necessari, pots explicar amablement que no pots oferir aquesta informació en aquest moment i que contestaràs a tot allò que se't preguntï dins la sala de vistes.

Recomanació

Tot i que pots parlar de coses alienes al cas amb tothom, és aconsellable que en cap moment es pugui posar en dubte del que parles i amb qui ho parles; per això és millor que mantinguis una actitud curiosa i prudent.

✓ Què faig si els advocats estan negociant un possible acord?

Quan actuem com a **pèrit** està bé que puguem estar disponibles per si necessiten el nostre suport o la nostra valoració, sempre i quan el que s'està negociant sigui objecte de la nostra intervenció. Si intervenim en aquestes negociacions, sempre hi han de ser presents els advocats de les persones que hem valorat. Quan actuem com a **testimoni qualificat** també hem de cenyir-nos a la nostra intervenció i no pronunciar-nos sobre aspectes que no han estat objecte de la nostra tasca professional.

Recomanació

No t'oblidis que ets un professional de la psicologia i que, encara que estiguis en seu judicial, pots i has d'oferir el suport necessari a la persona o persones amb les quals has intervingut.

5.6 S'inicia el judici: més espera.

En algun moment, la persona d'auxili judicial dirà en veu alta el número de procediment i el nom de les parts i demanarà els carnets d'identitat o professionals. Si no l'has donat a l'advocat o al procurador, li has de donar a ella. També és el moment de demanar el justificant d'assistència, si el necessites.

✓ **Ordre d'entrada a la sala:**

Es pot donar el cas que primer entrin a la sala els advocats per conformitat (àmbit penal) o per intentar arribar a acords (àmbit civil). Es poden donar dos supòsits:

- Que intentin negociar: ens remetem al que hem dit en l'apartat E
- Que s'iniciï el judici: entraran primer els advocats, els procuradors i les parts. Continua l'espera...

✓ **Què passa dins la sala? (Per què triguen tant?)**

Cada advocat (i el fiscal si hi participa) fa les seves alegacions inicials, el que implica que exposen les seves peticions abans de començar el judici. Alhora, el jutge pot iniciar "qüestions prèvies" que fa referència a la decisió que pren sobre si falta algun document, testimoni o similar.

Un cop comença el judici, s'inicia l'interrogatori de cada una de les parts que seran preguntades pels advocats, el fiscal o el propi jutge. En el mateix moment s'inicia la gravació.

✓ **Qui és el següent d'entrar?**

L'auxiliar anirà cridant pel nom a qui hagi d'entrar: primer els testimonis i, per últim, els pèrits. Aquests darrers poden ser cridats individualment o tots junts (declaració conjunta, capítol 8).

✓ **Què faig mentre continuo esperant?**

Sol anar bé repassar l'expedient, caminar, parlar... Hem de procurar allunyar de la ment tots els interrogants que qüestionin la nostra capacitat ("I si no ho faig bé? I si no em sé explicar? I si...?"). Tot això només farà que ens sentim innecessàriament insegurs. És convenient pensar que si hem fet una bona feina prèvia tot anirà bé. Potser caldrà fer servir alguna tècnica de relaxació que coneguem o qualsevol estratègia que sapiguem que ens funciona per mantenir-nos tranquils.

Recomanació

Visualitzem-nos fent la nostra tasca de forma serena i eficient.

5.7 Em criden per entrar: sala de vistes.

✓ **Què em trobaré?**

Ens trobarem una sala en què cada professional i les parts té el seu lloc. En la fotografia següent, podrem veure la disposició més habitual.

✓ **A qui em trobaré?**

- Jutges i Magistrats:

Són els qui decideixen en un procés judicial, ja que l'Estat els dona el poder per jutjar, dictar sentències i fer que es compleixin. En els jutjats de primera instància i instrucció (els que són de ciutat o municipals) trobaràs un jutge o magistrat. En l'Audiència Provincial trobaràs tres jutges.

- Fiscals:

Són els defensors públics i actuen en nom de la ciutadania en assumptes penals i en defensa dels drets fonamentals en assumptes en els quals hi han implicats menors d'edat o persones amb discapacitat (àmbit civil).

- Advocats:

Són professionals que assessoren, aconsellen i defensen al seu client en tota mena de procediments judicials.

- Procuradors:

La seva funció principal és la de presentar i supervisar els escrits que els advocats adrecen als jutjat mirant que s'ajustin a llei i rebre els comunicats que el jutjat envia als advocats.

- Llettrats de l'administració de justícia:

Són funcionaris públics del Ministeri de Justícia. Donen fe que s'ha presentat un escrit o que s'ha celebrat un judici. A vegades també dicten resolucions.

- Auxilis judicials:

Personal funcionari que ajuda en el desenvolupament i organització dels judicis.

- Les parts:

Són les persones o entitats que no estan d'acord i entren en conflicte. La relació entre les parts pot ser demandant i demandat o denunciador i denunciat.

- Públic:

Si el judici no és a porta tancada hi pot haver públic, acompanyants, a més de testimonis i professionals que ja hagin prestat la seva declaració. Si estem citats no podem accedir de públic, sempre hem d'esperar fora. Com sabrem si hi haurà públic? Doncs perquè en iniciar el judici, algun membre del jutjat (usualment auxiliis judicials) cridaran a la porta "Audiència Pública!"

5.8 Com entro amb bon peu a la sala?

Un dels moments que es viu amb especial tensió és quan s'obre la porta de la sala i el funcionari ens crida per entrar. Comença la nostra actuació oral.

Ens hem de situar davant del micròfon que hi ha al centre de la sala des del que respondrem a les preguntes que se'ns formulin. Generalment, portarem abric o bossa; el personal d'auxili ens pot indicar on deixar-ho. Si actuem com a pèrits, és recomanable tenir a les mans el nostre informe pericial i qualsevol document que hàgim de consultar. Si actuem com a testimoni o testimoni qualificat, no podrem consultar cap document (capítol 2).

El jutge ens preguntarà si som la persona que figura al DNI i farà constar si actuem com a pèrit, testimoni o testimoni qualificat, i si jurem o prometem dir la veritat. En cas que se'ns hagi citat en un rol professional erroni, és el moment d'aclarir-ho. Si hem emès un informe, ens demanarà si ens hi ratifiquem. Aquest és el moment d'advertir si hi ha quelcom en què no ens ratifiquem (per exemple, si hem observat una errata en alguna dada o si sabem d'alguna cosa que modifiqui les conclusions del nostre informe).

Tot seguit s'iniciarà l'interrogatori. Primer ens preguntarà l'advocat de la part que ha sol·licitat la nostra compareixença, i després l'altre advocat. Finalment, si ho creu convenient, la fiscalia. El jutge ens pot formular preguntes en qualsevol moment.

En els primers minuts podem experimentar un elevat nivell d'ansietat per diversos motius:

Per ser el centre de totes les mirades i atenció.

Per la pressió i la responsabilitat que comporta la nostra tasca.

Per la presència de les persones de les quals parlarem i del públic present.

Recomanació

Si ens sentim massa nerviosos cal activar els recursos que coneixem per mantenir l'ansietat sota control. És apropiat utilitzar alguna tècnica de relaxació i no centrar l'atenció en les nostres sensacions d'ansietat. No hem de perdre de vista que el motiu de la nostra declaració és estrictament professional i que nosaltres no guanyem ni perdem els judicis.

5.9 Com surto de la sala?

Un cop acabades les preguntes o aclariments que ens hagin fet, el jutge sol dir quelcom així: "Moltes gràcies, esperi que ara li retornen el seu DNI; pot esperar-se a la sala o, si ho prefereix, pot marxar".

✓ Ens quedem dins la sala:

Si decidim quedar-nos dins la sala és preferible asseure'ns en un lloc discret al final de les bancades, mantenint una actitud professional i sense intervenir ni gesticular independentment del que es digui.

✓ Sortim de la sala:

Si optem per sortir hem de recordar que no podem fer cap mena de comentari o compartir informació del desenvolupament del judici amb cap professional i/o testimoni que no hagi declarat encara; per tant, la recomanació és no parlar amb ells en aquest moment.

Podem esperar fora de la sala que acabi el judici o marxar dels jutjats (la decisió depèn dels nostres horaris i possibilitats). Si hem demanat que se'ns expedeixi un justificant d'assistència, és el moment de recollir-lo on se'ns hagi indicat. Recorda sempre esperar que se't torni el DNI.

És freqüent que en els passadissos hi hagi esperant familiars o amics de les persones implicades en el procés judicial. Per educació i cortesia estarà bé que abans de marxar ens adrecem a ells per acomiadar-nos. En el cas que ens preguntin com s'està desenvolupant el judici, tranquil·litzar-los amb paraules neutres i genèriques, sense donar informació concreta.

5.10 Ja estic! Però, ja he acabat? La descompressió.

Atenció!

No creguis que un cop surtis de la sala de vistes s'hagi acabat tot. No!

Probablement, en aquest moment farem un repàs de la nostra declaració, cosa que segurament ens generarà emocions diverses (actuar en una vista oral no és una tasca simple): ens podem sentir alleujats, cansats per la tensió experimentada o necessitar relaxar-nos; ens pot passar que continuem activats mentalment, donant voltes a possibles respostes que ara respondríem d'una forma diferent. Si bé és positiu exercir una sana autocrítica de com ha estat la nostra actuació per tal de millorar professionalment, cal no caure en un excés d'autoexigència i valorar també allò que hàgim fet bé.

Ens farem preguntes com: "Ho he fet bé?", "S'ha entès el què he dit?", "He respost clarament el que m'han preguntat?". I també ens farem reflexions com ara: "No he dit això tan important!", "Podia haver respost d'aquesta altra manera i s'hauria entès millor!".

Recomanació

Sigui com sigui, aprofita aquest moment per aprendre (s'aprèn més dels errors que dels encerts). Si tens la possibilitat de compartir la teva experiència amb un company, et pot aportar una visió més completa i objectiva.

Una manera de tenir un feedback de la nostra intervenció en el judici i sobre el nostre informe (si n'hem emès un) és obtenir la resolució judicial; demanar-la als advocats és la forma més pràctica de tenir-la.

6. Com faig una bona declaració? La comunicació eficaç

Fer una bona declaració és aconseguir transmetre de forma clara i rigorosa el resultat de la nostra valoració i coneixements. Per aconseguir-ho, a més de preparar bé la nostra declaració (capítol 4), hem de tenir present que la manera com ens comuniquem també té una gran importància.

En tota comunicació coexisteixen tant el llenguatge verbal com el no verbal i, per tant, en la nostra compareixença haurem d'estar atents a tots dos nivells de comunicació per tal de transmetre bé el nostre missatge.

La comunicació verbal:

És el mitjà que ens permet donar informació a través de la paraula. A més de les expressions que utilitzem per traslladar els nostres arguments, donar respostes, descriure fets, etc., també hem de tenir en compte altres aspectes que poden influir en el que interpretarà la persona que rebí el nostre missatge. Tan important és el contingut del que diguem com la forma en què ens expressem. Així doncs, alguns dels aspectes que hem de tenir en compte són:

✓ El vocabulari:

És fonamental usar un vocabulari clar, precís, assequible i sense tecnicismes.

✓ El to de veu:

No podem controlar el timbre de la nostra veu, però sí controlar el to. Hem de procurar modular-lo per tal de, per exemple, donar èmfasi al que volem ressaltar, evitar la monotonia en la nostra exposició o no mostrar el nostre estat emocional.

✓ La velocitat de la parla:

El tempo de l'elocució o velocitat de la nostra parla ha de permetre que se'ns compregui adequadament. Un excés de lentitud pot avorrir als que ens escolten, mentre que massa velocitat tendeix a dificultar la comprensió.

✓ La durada de l'exposició:

Ens interessa ser precisos i, per tant, haurem de regular el temps de la nostra intervenció evitant caure en respostes excessivament breus o innecessàriament extenses.

✓ La naturalitat:

Hem d'emetre un discurs espontani però fruit del coneixement i de la reflexió.

✓ La coherència:

És molt important no caure en incongruències o contradiccions.

La comunicació no verbal:

fa referència a la comunicació realitzada per mitjans diferents de la paraula. Generalment, la comunicació no verbal és inconscient i el nostre estat emocional o els nostres pensaments influeixen en el que transmetem a través seu.

Els missatges no verbals s'interpreten com a més fiables que els verbals; per tant, quan hi ha incongruència entre ells, el receptor tendeix a creure el no verbal. D'aquí la importància d'estar atents a aquest nivell de comunicació en la nostra declaració. Alguns aspectes els que haurem de prestar atenció són:

✓ **L'aspecte exterior, pulcritud i vestimenta:**

A través de la nostra aparença generem una primera impressió de nosaltres que pot incidir en aspectes relacionats amb la nostra professionalitat. És un context formal que agraeix vestimenta apropiada, però no excessivament formal o festiva.

✓ **Els moviments i la gestualitat:**

Aquestes accions, sovint inconscients, acompanyen les paraules i ajuden que l'interlocutor pugui interpretar sense malentesos allò que volem comunicar. Cal remarcar que hi ha d'haver congruència entre les paraules i els moviments o gestos que les acompanyen per tal d'evitar males interpretacions.

✓ **La mirada i el contacte ocular:**

Mirar l'interlocutor (al jutge especialment) fa que donem la impressió de major seguretat, mentre que evitar la mirada, abaixant la vista, es pot interpretar com timidesa, nerviosisme o inseguretat.

✓ **L'expressió facial:**

La cara és la part del cos on el receptor centra la seva atenció mentre parlem. Per això, és fonamental que reforcem les nostres paraules amb les expressions. Així mateix, és molt important evitar que hi hagi incongruències entre les unes i les altres i, alhora, tal com hem dit anteriorment, no mostrar el nostre estat emocional.

✓ **La gestualitat amb les mans:**

Les mans són la part del cos més visible i expressiva després de la cara; per tant, haurem de prestar atenció perquè ens ajudin a emfatitzar el nostre discurs i, alhora, evitar que revelem nerviosisme o inseguretat.

✓ **Els moviments del cap:**

Ens permeten mostrar actituds o donar informació, tal com assentiment o discrepància i, fins i tot, tensió.

✓ **Els moviments amb les cames i els peus:**

Acostumen a ser moviments automàtics que poden reflectir la nostra tensió. Els hem de controlar per tal de donar signes de fermesa i seguretat.

✓ **La postura:**

Hem de procurar mantenir una postura corporal correcta independentment de si hem d'estar asseguts o dempeus perquè d'aquesta manera expressem interès i respecte cap a allò que s'està dient.

7. Quines preguntes em poden fer?

Dins la sala de vistes, la nostra tasca serà respondre a les preguntes formulades per part dels advocats i potser del fiscal i el jutge. És important que en les nostres respostes, valoracions, explicacions i possibles suggeriments apliquem en tot moment els principis d'objectivitat, imparcialitat, prudència i moderació.

Tal com hem comentat, l'actuació en un judici oral sol generar certa inquietud als qui hem de declarar o testificar. De fet, es pot sintetitzar el motiu de la inquietud en: Què em preguntaran? Sabré contestar el que em preguntin?

Hem de tenir present que un judici és una situació de confrontació entre dues parts, cadascuna de les quals intentarà convèncer el jutge de la seva raó. En aquesta circumstància, l'advocat que considera que la nostra declaració el desfavoreix ens pot fer preguntes complexes o tendencioses. Ara bé, majoritàriament, les preguntes que ens formularan són força comunes o, fins i tot, òbvies ja que són les que han de servir per ratificar, explicar o aclarir allò que coneixem del cas. Tot i que no cal haver-ho memoritzat tot, és important que les nostres respostes siguin precises i concretes.

Dit això, les preguntes poden ser de caràcter molt divers, especialment pel tipus i forma en què poden ser formulades.

1. Les preguntes tancades:

Condueixen a respostes concises i ofereixen limitades opcions per respondre (sí/no, molt/poc, tots/cap, sempre/mai/a vegades...). Sovint es formulen al principi de l'interrogatori per donar seguretat a qui declara. En altres ocasions, però, s'utilitzen amb la intenció de no permetre'ns matisar la resposta, alterant el sentit de la nostra declaració. En aquest cas, hem d'evitar respostes binàries i ser capaços

d'explicar detalladament tots els aspectes que considerem importants i necessaris per tal que l'explicació s'ajusti al que volem exposar.

Exemple

- “És cert que només ha visitat a la filla una sola vegada?”
- “Ha administrat proves psicomètriques?”

La contesta a aquest tipus de pregunta hauria de ser explicativa i no limitar-se a una resposta monosil·làbica (sí/no), per exemple: “Regint-me amb el criteri de mínima intervenció al menor, he visitat la nena el temps necessari per obtenir la informació que es precisava” en el primer exemple, o “No ha fet falta administrar proves psicomètriques, s'ha obtingut la informació necessària utilitzant altres eines metodològiques” en el segon exemple.

Recomanació

Si et formulen preguntes tancades evita respostes binàries sí/no i procura explicar detalladament tots els aspectes que consideris importants i necessaris per tal que l'explicació s'ajusti al que vols exposar, sense caure en explicacions molt extenses, però defugint de la resposta monosil·làbica.

2. Les preguntes obertes:

Són les que permeten que ens expliquem lliurement sobre el que se'ns pregunta. Solen començar per: on, quan, qui, com, des de quan, per què...

Exemple

"A quines conclusions ha arribat?"

"Per què considera que aquesta patologia és compatible amb una situació de violència de gènere?"

Recomanació

Pots aprofitar quan et facin preguntes obertes per exposar les qüestions que consideris més importants. Malgrat això, intenta ser concís i rigorós en les teves explicacions.

3. Les preguntes impertinents:

Són les que no tenen relació amb els fets sobre els quals nosaltres podem aportar informació, no són de la nostra incumbència.

Exemple

En un judici sobre guarda dels fills: "Creu que aquest pare pot pagar una escola privada als seus fills?"

"Creu que el Sr. X és una bona persona?"

Davant aquest tipus de preguntes, hem de recordar que la nostra tasca no és valorar els recursos econòmics d'una persona ni hem d'emetre valoracions ètico/morals. Molt probablement, el jutge intervindrà dient que no responguem.

Recomanació

En aquest cas, molt probablement, el jutge intervindrà dient que no responguis. Si no és així, pot sol·licitar-li si has de contestar o no. En el supòsit d'haver de respondre, pots argumentar que aquest tema no és objecte de la teva competència.

4. Les preguntes de qüestionament:

Exemple

Són aquelles en les quals se'ns pot preguntar sobre la nostra imparcialitat, a vegades en un intent de desqualificar la nostra tasca. Per exemple:

- "Qui li ha abonat els honoraris?"
- "Vostè treballa per la Sra. Z, oi?"

Una possible resposta seria: "Els honoraris els abona la persona que sol·licita el nostre servei, en aquest cas el Sr. A. Ara bé, els resultats de l'avaluació seran els mateixos independentment de qui els aboní". O també aquesta: "Per ser precisos he de dir que en aquesta vista/judici la meva tasca és la d'informar i aportar coneixement tècnic, rigorós i objectiu en relació amb... independentment de qui hagi sol·licitat el meu servei"

Recomanació

Cal que donis una resposta que allunyi dubtes sobre la teva professionalitat sense sentir-te molest per la pregunta. Recorda que aquests qüestionaments no tenen a veure amb res personal, sinó amb l'estratègia d'alguns advocats quan la nostra declaració no afavoreix els interessos dels seus clients.

5. Les preguntes suggestives:

Són les que, per la manera com es formulen, suggereixen o contenen la resposta.

Exemple

- En un judici sobre la guarda dels fills: "Aquesta persona, pel seu trastorn, no comprèn els seus fills, per tant, estaran millor atesos per l'altre progenitor, cert?"
- En un judici sobre una presumpta agressió: "En la prova psicomètrica que li va administrar l'ítem d'impulsivitat és molt alt i això vol dir que aquesta persona no controla els seus impulsos, veritat?"

En els exemples, podria ser que valorem que la persona té altres capacitats que compensen el seu problema o característica, per tant, és important que, si és el cas, matisem bé la resposta.

Recomanació

Estigues atent que en les teves respostes no acceptis o refusis de forma suggerida valoracions o diagnòstics que no siguin els que tu vols transmetre amb rigor i precisió.

6. Les preguntes capcioses:

Estan formulades de manera que ens poden confondre, indueixen a error o a engany; per tant, poden aconseguir que donem una resposta que en realitat no era la que volíem donar o tergiversar la informació que nosaltres hem donat.

Exemple

Segons explica vostè, el Sr. A no presenta cap característica psicològica que assenyali que podria maltractar a la Sra. B, però fent algun tipus de teràpia podria modificar la seva conducta?

Si la Sra. C prenia antidepressius llavors el seu estat anímic era normal?

Recomanació

No et precipitis a contestar si la pregunta et confon. Algunes preguntes poden contenir una part certa i una d'enganyosa, estigues atent i pensa bé què vols expressar. Pots dir que no comprens la pregunta i demanar que te la tornin a repetir mentre medites bé com respondre.

7. Les preguntes genèriques:

Són aquelles que es formulen amb caràcter general, la qual cosa pot provocar que la nostra resposta, atesa a aquesta generalització, sigui diferent de la que es correspondria en aquell cas concret i, per tant, perdria rigor.

Exemple

- "El canvi en la distribució del temps entre els progenitors no afectarà a aquest nen, oi, perquè els nens són adaptables?"
- "El trastorn d'estrès posttraumàtic es cura fent teràpia?"

Recomanació

Davant preguntes genèriques cal que responguis centrant-te en les circumstàncies específiques del cas concret, evitant caure en aquiescències o generalitzacions.

Amb què més em puc trobar?

De tot, amb tota mena de preguntes, algunes gens senzilles de respondre. En una compareixença oral no hem de demostrar que tenim coneixements de totes les matèries en psicologia, no és un examen de facultat, però sí ser capaços de respondre a aspectes específics i tècnics en relació amb la nostra intervenció o valoració. En qualsevol cas, tot i que algunes preguntes poden semblar desconcertants, no ens hem d'inquietar.

✓ I si no entenc què em pregunten?

Si no s'entén alguna de les preguntes que ens formulin, es pot demanar que ens la repeteixin o aclareixin.

✓ I si em pregunten una cosa que no sé?

No hem de donar mai resposta a allò que desconeixem. En aquest cas, hem de justificar la raó del nostre desconeixement, amb motius tècnics si pot ser.

Recomanació

Recorda que quan fas una compareixença al jutjat estàs actuant com un expert en auxili de la justícia per tal d'aportar els teus coneixements científics i tècnics i la teva experiència professional. Tal com hem dit, ni t'estàs examinant ni ets tu qui guanya ni perd els judicis.

Què faig si em sento desqualificat?

Una cosa és que interpellin la teva valoració i l'altra que et desqualifiquin professionalment i personalment. Aquest fenomen es coneix com a ziskinització. Si això passa, el més adequat és demanar l'auxili del jutge per saber si has de respondre a aquestes qüestions. Si les has de contestar, el millor és que no ho facis de forma reactiva i, en canvi, et refereixis a la metodologia que has utilitzat i als criteris tècnics que t'han portat a les teves conclusions.

8. Situació particular: declaració conjunta dels professionals

Ens podem trobar que, a banda de nosaltres, hi hagi altres professionals que hagin intervingut, bé de forma pericial o terapèutica, amb les persones o amb alguna de les persones que estan implicades en el procés judicial. En aquest supòsit es pot donar el cas que la declaració sigui conjunta, és a dir, que tots entrem en el mateix moment a la sala de vistes. Aquestes situacions són conegudes com a acaraments i estan regulades per llei en els següents articles:

ART. 373 DE LA LEC REGULA L'ACARAMENT ENTRE TESTIMONIS, I ENTRE TESTIMONIS I LES PARTS:

Quan els testimonis incorrin en greus contradiccions el tribunal, d'ofici o a instància de part, podrà acordar que se sotmetin a un acarament

També podrà acordar-se que en funció de les respectives declaracions se celebri acarament entre les parts i un o alguns testimonis.

ART. 451 DE LA LECr REFEREIX QUE:

Quan els testimonis o els processats entre ells o aquells amb aquests discordin sobre algun fet o alguna circumstància que interessi en el sumari, el jutge pot fer un acarament entre els qui estiguin discordes, sense que aquesta diligència, per regla general, hagi de tenir lloc més que entre dues persones alhora.

Tot i que no es contempla per a pèrits, és una pràctica admesa per la jurisprudència⁶ que es pot interpretar en el següent article:

ART. 347.1. 5È DE LA LEC POSSIBLE ACTUACIÓ DELS PÈRITS EN EL JUDICI O VISTA:

Crítica del dictamen del que es tracti pel pèrit de la part contrària.

Els acaraments s'haurien d'entendre com un intercanvi de valoracions entre els diferents professionals, en què cada un d'ells pot ampliar, aclarir o rectificar les seves consideracions en funció del que van declarant els altres. Aquesta dinàmica hauria de permetre al Tribunal obtenir criteris científics i professionals més contrastats que si els pren declaració de forma separada.

Recomanació

Escolta atentament les opinions dels altres professionals per tal d'ampliar o confirmar aquells aspectes amb els quals estiguis d'acord. En cas de discrepància, procura no desacreditar l'argument contrari; és més adequat que exposis els teus contraarguments de forma raonada.

Sigues respectuós amb les opinions dels altres professionals, ja que poden haver-hi criteris tècnics diferents i el rol i el tipus d'intervenció pot derivar en opinions diferents (per exemple, no és el mateix el terapeuta d'una víctima que el psicòleg que ha avaluat la credibilitat del seu testimoni).

⁶ La jurisprudència és el conjunt de sentències i altres resolucions judicials emeses en un mateix sentit pels òrgans judicials d'un ordenament jurídic determinat que permeten entendre la norma jurídica basada en les sentències que han resolt casos basant-se en aquestes normes.

9. Aspectes ètics i deontològics

Els psicòlegs, en l'exercici de la nostra professió, hem de saber i conèixer que ens trobem vinculats als preceptes i obligacions generals propis de la nostra condició humana, de la bioètica, de les ciències de la salut i del Codi Deontològic Professional.

També hem de conèixer que, en cas d'incompliment de les nostres obligacions, podem incórrer en responsabilitats, no només en l'àmbit disciplinari per part del col·legi professional, sinó també davant dels tribunals en la via civil (art. 1902 de la LEC) i penal (articles 458, 459 i 460 de la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre).

Els psicòlegs ens trobem subjectes a les normes que estableix el codi ètic i deontològic del col·legi oficial de la comunitat autònoma on estiguem exercint en aquell cas concret. En el supòsit que no existeixi codi propi, ens haurem de regir pel del Consejo General de Colegios Oficiales de Psicólogos⁷ (CDCG, 2010).

El Codi Deontològic del Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya⁸ (CDC, 2015) és obligatori per a tots els seus membres i estableix un marc de principis generals i específics per a l'exercici de la professió. Els seus objectius són l'orientació de l'exercici professional, la promoció de la responsabilitat, la integritat professional i el respecte als drets i la dignitat de les persones.

De les normes deontològiques aplicades en aquest context podem remarcar els principis següents:

- de les relacions amb els usuaris, els articles: 16, 20.
- de les relacions amb altres professionals, els articles: 24.
- de la intervenció, els articles: 27, 29, 32, 33, 35.
- de l'obtenció i ús de la informació, els articles: 38, 39, 40, 42.
- de la competència professional, els articles: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13.

El COPC posa a disposició dels col·legiats un correu electrònic (cd_ep@copc.cat) a través del qual es poden fer les consultes que s'estimin pertinents per tal d'aclarir dubtes sobre ètica i deontologia professional.

7 <http://www.cop.es/pdf/Codigo-Deontologico-Consejo-Adaptacion-Ley-Omnibus.pdf> [Consulta 11-08-2022]

8 https://arxiu.copc.cat/adjuntos/adjunto_188.1524062657.pdf [Consulta 11-08-2022]

10. Bibliografia

Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya (2000). Tòpics ètics relacionats amb la peritació psicològica. Barcelona: Materials del COPC, Núm. 8 (online: http://www.paidopsiquiatria.cat/archivos/Topics_etics_peritacio_psicologica.pdf [consulta: Maig del 2022]).

Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya (2014). Codi deontològic del psicòleg (online: https://arxiu.copc.cat/adjuntos/adjunto_188.1524062657.pdf [consulta: Juny del 2022]).

Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya (2014). Guía de buenas prácticas para la evaluación psicológica forense y práctica profesional.

Díaz Nieto, O. (2003). La actuación del psicólogo forense en la sala de justicia. Apuntes sistémicos. a Anuario de Psicología Jurídica, Volumen 13, pàgines 123-136.

Programa PIDCES 06-07; Formació de dinamitzadors/res Oficina del Pla Jove (2007), Eines d'optimització de les dinàmiques relacionals: Comunicació no verbal (online: https://www.diba.cat/documents/95670/96986/joventut-fitxers-pidces_f_comunicacio_no_verbal-pdf.pdf [consulta: Maig del 2022]).

Familiar Martín, M. Lourdes. (2016). El perito ante el juzgado: el interrogatorio. Revista CESVIMAP 23-11-2016 (online: <https://www.revistacesvimap.com/el-perito-ante-el-juzgado-el-interrogatorio/> [consultat: Juny del 2022]).

Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil. Publicada al: BOE núm. 7, de 8 de gener de 2000 (online: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2000/BOE-A-2000-323-consolidado.pdf> [consultat: Maig del 2022]).

Llei d'Enjudiciament Criminal (1882). Reial Decret de 14 de setembre de 1882 pel que s'aprova la Llei d'Enjudiciament Criminal. (online: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036> [consultat: Maig del 2022]).

Meseguer Cardona, V. (s.d.), Comunicació verbal i no verbal: Aspectes verbals i no verbals de la comunicació, a Entrelavors.

(online: <http://www.xtec.cat/~vmesegu/personal/fperma/lacomhu3.htm> [consultat: Maig del 2022]).

Roca, E. (2014), Cómo mejorar tus habilidades sociales, ACDE Ediciones: Valencia (on-line: <https://www.cop.es/colegiados/PV00520/pdf/Habilidades%20sociales-Dale%20una%20mirada.pdf> [consultat: Juny del 2022]).

Generalitat de Catalunya. Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia. (2009). Recomanacions per defensar l'informe al judici oral. (1ª ed.).

Aquesta guia ha obtingut el reconeixement:

De la Comissió Deontològica del COPC

**Col·legi Oficial de
Psicologia de Catalunya**

Del Departament de Justícia, Drets i
Memòria

Generalitat de Catalunya
**Departament de Justícia,
Drets i Memòria**

Del Centre d'estudis Jurídics i
Formació Especialitzada

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

Col·legi Oficial de
Psicologia de Catalunya

Delegació Territorial Girona